

Резюме

Досліджено особливості класифікацій знань, які набуті працівником як представником персоналу підприємства, та організаційного знання. Визначено спорідненість різних видів знань на рівні працівника та підприємства, що сприяє формування ефективної політики управління ними.

Исследованы особенности классификаций знаний, приобретенных работником как представителем персонала предприятия, и организационного знания. Определено единство разных видов знаний на уровне предприятия и его персонала, что способствует формированию эффективной политики управления знаниями.

The features of the classification knowledge acquired as a staff employee of the enterprise, and organizational knowledge. Defined the unity of the different kinds of knowledge at the level of the company and its staff, which contributes to the formation of effective policy knowledge management.

Рецензент доктор економ. наук, профессор И. А. Кузнецов

УДК 658 (477)

Н. С. Беляева

ПРОМИСЛОВІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ

Ключові слова: промисловість, промислові підприємства, збиткові підприємства, рівень рентабельності.

Промисловість — провідна і найважливіша галузь виробничої сфери і всього народногосподарського комплексу України. В ній створюється близько 67 % валового суспільного продукту держави.

Промисловість є основою економіки України, тому для нашої країни гостро постає тема ефективного управління промисловими підприємствами, оскільки саме вони в більшій мірі забезпечують населення робочими місцями та продукцією. При цьому саме дієва політика по підвищенню ефективності виробництва, у тому числі і шляхом ефективного управління ресурсами та витратами, дає можливості для реалізації потенціалу вітчизняної економіки.

Вивченню особливостей стану підприємств України присвячено роботи таких вчених, як В. О. Василенка, А. Б. Гончарова,

С. М. Іванюти [1], М. В. Литовченко, М. А. Мостової [2], А. М. Штангрета та інших.

Разом з тим існують певні проблеми та конкретні завдання, які потребують подальшого розвитку та аналізу. Так, необхідним є розвиток нових ефективних методів управління сучасними підприємства для підтримання їх прибутковості. Тоді постає питання аналізу характеристики сучасного стану підприємств України.

Важливе значення в економіці держави мають великі промислові підприємства. Основою могутності розвинутих країн світу є великі промислові компанії, корпорації, які ефективно вирішують проблеми забезпечення суспільства необхідним комплексом товарів, продукції, послуг.

Промислова доктрина передбачає перетворення промислового комплексу з пасивного об'єкта економічної реформи на активний суб'єкт діяльності. Це означає становлення великого промислового підприємства як найсуттєвішого економічного й інформаційно-технічного базису держави [3, с. 58].

В Україні розвинуті майже всі відомі галузі промисловості. За часткою продукції серед усіх галузей перше місце посідає чорна металургія (близько 23 %). Потім — електроенергетика (16,5 %), машинобудування (понад 15 %) і харчова (14,5 %) промисловість, паливна (11,6 %) та хімічна і нафтохімічна галузі (6,4 %).

Структура промислового виробництва, тобто співвідношення галузей, в Україні весь час змінюється. Так, протягом останнього десятиліття поступово зростає частка чорної металургії, електроенергетики, паливної промисловості. Суттєво зменшилася питома вага машинобудування та металообробки, деревообробної і целюлозно-паперової та харчової промисловості. Майже у вісім разів зменшилася частка легкої промисловості. Несуттєво зросла питома вага кольорової металургії та хімічної і нафтохімічної галузі. Незначне зменшення частки промисловості будівельних матеріалів.

За допомогою табл. 1 проаналізуємо зміни частки збиткових підприємств в економіці України за 2006-2012 роки.

Графічно розподіл частки промислових підприємств зображено на рис. 1.

З даних табл. 1 та рис. 1 можна зробити висновок, що найбільша кількість збиткових підприємств у структурі суб'єктів ЄДРПОУ протягом аналізованого періоду припадає на 2006 та 2008 роки (10,3 та 10,1 % відповідно). При цьому варто заз-

Структура суб'єктів Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України (ЄДРПОУ), 2006-2011 роки

Роки	Всього суб'єктів ЄДРПОУ, од	З них промислових підприємств, %
2006	1333200	10,3
2007	1187020	9,67
2008	1228888	10,1
2009	1258513	10,04
2010	1294641	9,8
2011	1323807	9,8
2012	1341781	9,9

*побудовано автором на основі [4; 5, с. 83, 85; 5, с. 85-87; 7, с. 83, 85; 8, с. 81, 83].

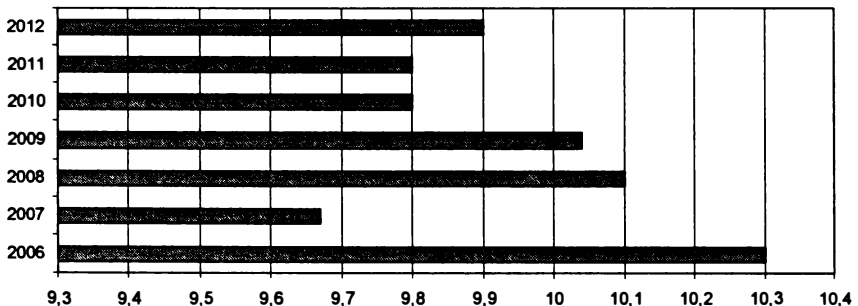

Рис. 1. Відсоток промислових підприємств у структурі ЄДРПОУ за 2006-2012 роки (побудовано автором на основі табл. 1)

начити, що зростання частки збиткових підприємств прослідковується у 2008-2009 роках. Це пов'язано з початком та наслідками світової економічної кризи, розпочатої у 2008 році, що стало причиною ослаблення вітчизняної економіки.

Але, як видно з даного рисунку, вже у 2010 році спостерігається значне зниження частки збиткових підприємств, що свідчить про те, що стабілізаційні процеси торкнулися не лише великих промислових підприємств, але і підприємств малого та середнього бізнесу.

Частка збиткових підприємств протягом останнього аналізованого року скоротилася знову починає зростати і становить 9,9 % порівняно до 10,3 % у 2006 році.

Проаналізувавши загальну структуру суб'єктів єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, на нашу

думку, далі доцільно проаналізувати загалом структуру збиткових підприємств та промислових підприємств зокрема (табл. 2).

Таблиця 2

Структура збиткових підприємств України за 2006-2012 роки

Рік	Усього підприємств та організацій:			у тому числі промислові підприємства:		
	питома вага збиткових підприємств у загальній кількості підприємств, %	сума збитків, млн. грн.	рівень рентабельності операційної діяльності, %	питома вага збиткових підприємств у загальній кількості підприємств, %	сума збитків, млн. грн.	рівень рентабельності операційної діяльності, %
2006	33,5	34395,2	6,6	34,7	11203,4	5,8
2007	32,5	47096,5	6,8	33,4	13256,0	5,8
2008	37,2	184714,9	3,9	38,9	50569,3	4,9
2009	39,9	188717,9	3,3	40,3	48458,1	1,8
2010	41,0	153674,6	4,1	41,3	37689,9	3,6
2011	34,9	150516,2	5,8	37,9	47844,2	4,8
2012	40,02	216953,45	3,81	41,86	60276,27	2,98

*побудовано автором на основі [4; 5, с. 59, 60; 6, с. 63; 7, с. 67, 70, 85; 8, с. 65, 68]

Графічно характеристику збиткових промислових підприємств порівняно до загальної кількості збиткових підприємств України та їхню рентабельність операційної діяльності за аналізовані періоди наведено на рис. 2.

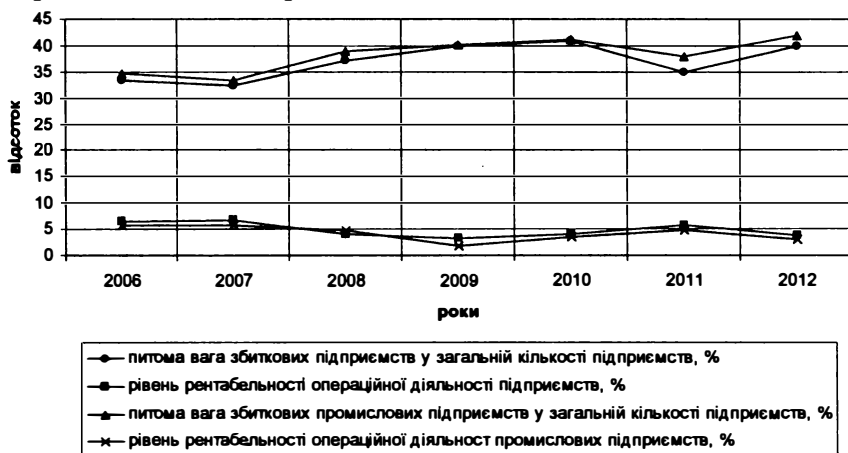

Рис. 2. Характеристика збиткових підприємств України та їх рентабельність операційної діяльності (побудовано автором на основі табл. 2)

На рис. 3 відображено розподіл суми збитків підприємств України та виділено суми збитків окремо промислових підприємств.

Рис. 3. Розподіл суми збитків промислових підприємств України у загальній їх кількості (побудовано автором на основі табл. 2)

З наведених даних можна побачити, що 2007 рік ознаменувався найнижчим рівнем збиткових підприємств за аналізовані 2006-2012 роки: 32,5 % та 33,4 % відповідно загальної кількості та безпосередньо промислових підприємств. За даний же рік спостерігався максимальний рівень рентабельності операційної діяльності зазначених підприємств — 6,8 % та 5,8 % відповідно.

Максимальна питома вага збиткових підприємств у загальній їх кількості спостерігається у 2010 році з рівнем рентабельності операційної діяльності 4,1 %. Найнижчий же рівень рентабельності операційної діяльності — 3,3 % — припадає на 2009 рік з відсотком збиткових підприємств 39,9 %.

Стосовно промислових підприємств, то максимальна питома вага збиткових промислових підприємств складає 41,86 % з рівнем рентабельності операційної діяльності 2,98 % і припадає на 2012 рік. Натомість найнижчий рівень рентабельності операційної діяльності — 1,8 % — припадає на 2009 рік з відсотком збиткових підприємств 40,3 %.

Поліпшити свої показники змогли не всі збиткові підприємства, оскільки їм заважають низькі темпи зростання економіки, кредитування і купівельної спроможності, а також несприятлива зовнішня кон'юнктура.

Наведені вище цифри свідчать як про неповну спроможність ринкового саморегулювання в сучасних економічних умовах, так і про неефективність методів державного регулювання цими процесами.

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день перед Україною досить гостро постала проблема збитковості вітчизняних підприємств. Це пов'язано з тим, що в умовах кризового стану економіки більшість суб'єктів господарювання працює збитково, а також існує велика частка таких, що знаходяться на межі банкрутства. Збиткові підприємства відображають існування макроекономічної фінансової кризи, що стає некерованою і, як наслідок, може призвести до втрати платоспроможності та банкрутства великої частки вітчизняних підприємств, а також погіршення загальноекономічної ситуації в країні. Тому, у зв'язку з загостренням проблеми збитковості підприємств України, неабиякої актуальності набирає питання аналізу фінансового стану вітчизняних суб'єктів господарювання.

Загалом причин депресивного розвитку промислових підприємств існує багато, але головні з них лежать в інерції сформованої структури виробництва, його технологічної відсталості і фізичному зносі основних фондів, у відсутності пріоритетів державної науково-промислової політики, визначення яких дозволило б провести необхідну реструктуризацію потужностей, в умовах господарювання, що склалися в результаті неефективних, з погляду реального сектора економіки, перетворень, що не дозволяють підприємствам накопичувати власні ресурси для модернізації.

Таке їх становище має певну небезпеку як для економіки і соціальної стабільності суспільства в цілому, так і для кожного конкретного підприємства. Адже промислове підприємство, будучи основним структуроутворюючим елементом економіки, виконує не тільки виробничу функцію, але і несе певне соціальне навантаження [2, с. 178].

Промисловим підприємствам доводиться функціонувати в умовах жорсткої конкуренції, обмеженості ресурсів, недосконалої нормативно-законодавчої бази, нестабільного політичного середовища й інших несприятливих чинників. Керівники промислових підприємств розуміють, що подальша діяльність їхніх підприємств виявилася у жорстких лещатах. З одного боку, ринок диктує ціну продажу виробів, з іншого, конкуренція змушує шукати внутрішні резерви. В умовах ринку однією з голов-

них цілей підприємства є отримання максимального прибутку, тому у підприємства залишається шлях постійного та своєчасного регулювання витрат, що ототожнюється з поняттям “управління витратами” [8, с. 28-30; 9, с. 114-116].

В реальних умовах відсутність комплексної та діючої системи управління діяльності на великих промислових підприємствах української промисловості обумовлено обмеженістю ресурсів (тимчасових, фінансових, інтелектуальних і т. д.), неповнотою інформації та знань, недосконалістю організаційного механізму управління тощо.

Література

1. Іванюта С. М. Антикризове управління: Навч. посібн. — К.: ЦУЛ, 2007. — 288 с.
2. Мостова М. А., Литовченко М. В. Особливості кризового стану підприємств харчової промисловості України та Чернігівському регіоні // Фінанси. Банківська справа. — 2010. — № 3 (7). — С. 176-186.
3. Гришко Н. В. Методологія управління витратами промислових підприємств (вугледобувна промисловість): Моногр. — Донецьк: ІЕП НАН України, 2009. — 403 с.
4. Державний комітет статистики України // <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Статистичний щорічник України за 2007 рік / За редакцією О. Г. Осауленко. — К.: Державна служба статистики України, 2008. — 566 с.
5. Статистичний щорічник України за 2008 рік / За редакцією О. Г. Осауленко. — К.: Державна служба статистики України, 2009. — 560 с.
6. Статистичний щорічник України за 2010 рік / За редакцією О. Г. Осауленко. — К.: Державна служба статистики України, 2011. — 559 с.
7. Статистичний щорічник України за 2011 рік / За редакцією О. Г. Осауленко. — К.: Державна служба статистики України, 2012. — 558 с.
8. Федулова Л. І. Актуальні проблеми науки управління підприємством // Проблеми науки. — 2012. — № 6. — С. 27-31.
9. Симонова Л. М., Погодаева Т. В. Управление региональной конкурентоспособностью и конкурентный статус регионов в

Резюме

В статті проаналізовано сучасний стан промислових підприємств України, у тому числі надано характеристику збиткових промислових підприємств порівняно до загальної кількості збиткових підприємств України та їхню рентабельність операційної діяльності за аналізовані періоди. За допомогою статистичного матеріалу проаналізовано зміни частки збиткових підприємств в економіці України за 2006-2012 роки.

В статье проанализировано современное состояние промышленных предприятий Украины, в том числе охарактеризованы убыточные промышленные предприятия по сравнению с общим количеством убыточных предприятий Украины и их рентабельность операционной деятельности за анализируемые периоды. С помощью статистического материала проанализировано изменения доли убыточных предприятий в экономике Украины за 2006-2012 годы.

This paper analyzes the current state of industrial enterprises in Ukraine, including the description given of unprofitable industrial enterprises compared to the total number of loss-making enterprises of Ukraine and their operating profitability for the period. Through statistical material analyses changes in the share of unprofitable enterprises in the economy of Ukraine for 2006-2012 years.

Рецензент канд. економ. наук, професор С. В. Марченко

УДК 338.46

С. В. Захарін, Д. Г. Кучеренко

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Ключові слова: ринок освітніх послуг, вищий навчальний заклад, система вищої освіти, європейський простір вищої освіти.

В умовах постіндустріального суспільства людський потенціал, людський капітал є домінуючими факторами інноваційного розвитку. Одним з найважливіших напрямків формування інноваційно-орієнтованого інституційного середовища є освіта. Модернізація системи вищої освіти стає основою динамічного